Bib-Hist

Medlemsblad for
Dansk Bibliotekshistorisk Selskab

9. årgang
2011
Nummer 23

Første dag i oktober 2011 gav os en af årets meget få sommerdage og oktober blev i øvrigt en af de mest solrige oktober måneder vi har haft siden 1920. November er endnu mild, men uanset disse vejrforhold er det et faktum, at året glider på hæld og snart er julen over os og kort efter skifter årstallet. Det betyder bl.a. at dette nummer af Bib-Hist er det sidste i 2011, men vi kommer gladelig tilbage i 2012, med flere artikler og flere faglige og historiske meldinger.
Dette nummer bringer bl.a. 2. del af Grete Munchs artikel om bibliotekerne i Udkantsdanmark – særligt set fra Dronninglund. Ligeledes bringer vi referat fra Selskabets efterårsudflugt til Malmø og Lund og Selskabets beretning aflagt på generalforsamlingen 26. maj.

Julemødet 2011

Mandag 21. november kl. 17.00-ca. 19.30

Finder i år sted på Københavns Rådhus og Rådhusbiblioteket.
Bibliotekar Karen Sejerøe fortæller om biblioteket, og sædvanen tro vil Selskabet byde på en lille (jule-)forfriskning.
Der er begrænset deltagerantal, max. 25.

Tilmelding skal ske senest mandag 14. november 2011 til IVA, receptionen, tlf.: 3258 6066

Udkantsområdernes folkebiblioteker
- fortalt af Grete Munch
tidl. Biblioteksleder, Dronninglund

Fortsættelse af Grete Munchs artikel. Første del blev bragt i Bib-Hist nr. 22, 2011.

Dronninglund fra 1967

Nyt heltidsbibliotek i Dronninglund

1.april 1967 overgik Dronninglund kommune til heltidsbiblioteksstatus. Kommunen havde en mere end 100 år gammel biblioteksfortid, som er udmærket beskrevet i *Ellen Skall Sørensen: Dronninglund kommunes bibliotekshistorie indtil 1970. Aalborg, 1992.*
Dronninglund kommune havde 9.300 indbyggere og indtil 1.april 1965 var der 5 selvstændige voksenbiblioteker, hvoraf et med filial, og et selvstændigt børnebibliotek, der engang havde haft 17 filialer på skoler, men som nu var nede på en 8-9 stykker på baggrund af skolenedlæggelser. 1.april 1970 kom to kommuner og 4 tidligere selvstændige biblioteker til, og indbyggertallet steg til 13.600. Dette tal stod ifølge de officielle prognoser til at falde, men i stedet steg det i løbet af få år til over 15.000.

Katalogapparatet

Katalogapparatet bestod af en hyldeliste på kort pr. afdeling, og den havde centralbiblioteket en kopi af. Børnebibliotekerne havde desuden en fælleshyldeliste.

Børnebibliotekernes hyldelister var stort set i orden. Der havde i mange år siddet en lærer med sans for detaljerne som leder.
Voksenbibliotekernes hyldelister var i forskellige stadier af ufuldkommenhed. Den ringeste var i Dronninglund. Her var der forbløffende ringe sammenfald mellem bøger og kort, bl.a. havde man åbenbart undladt at sende de bøger, som man ikke troede centralbiblioteket ville acceptere, til katalogisering i Hjørring. Og hvad man havde gjort af mange af de kort, man havde fået til katalogiserede bøger, henlå i det uvisse. Centralbiblioteket havde i 1965, da bibliotekerne i den gamle Dronninglund kommune blev lagt sammen, også ordnet sine hyldelistekopier sammen, uden at stemple eller på anden måde mærke, hvad der stod de enkelte steder, så her var der ingen hjælp at hente, selv om vi arvede kopihyldelisten.

Vi begyndte med en hylderevision, lavede en oversigtshyldeliste ved hjælp af centralbibliotekets kort og et stempel, og påbegyndte en publikumskatalog for bøger anskaffet efter 1.april 67.
Her var ingen bogfortegnelser, ingen bibliografier. Jeg havde været så forsynlig at tage et par fælleskataloger med fra min gamle arbejdsplads, og dem havde jeg stor nytte af, men det var begrænset, hvor langt jeg kom med dem. Desuden fandtes der i

Hjallerup bibliotek et eksemplar af Den Store Mønsterkatalog over den ældre danske litteratur.

En pæn del af første års bogkonto blev brugt til bogfortegnelser og bibliografier. De kunne endnu fås i 1967. Jeg husker at jeg jagtede antikvariske danske femårsfortegnelser sammen med Henning Rasmussen i Skagen. Vi fik også noget forærende, f.eks. et antal årgange af Dansk Tidsskrift Index, jeg tror de kom fra Kragskovhede Statsfængsel. Da Sæby blev heltidsbibliotek 2½ år efter Dronninglund var blevet det, var det nærmest umuligt at få fat i alt det, som vi trods alt kunne købe i 1967.

En af mine kolleger, der også var ny heltidsbiblioteksleder fortalte, at hendes formand havde påtalt størrelsen af bibliotekets telefonregning, men som hun sagde, hvordan skulle hun kunne betjene lånerne ordentligt uden at have kataloger og bibliografier, hvis hun ikke havde gode kolleger i andre biblioteker, som hun kunne ringe til. Hun havde ret, uden det kollegiale fællesskab havde vi været ilde stedte i de nye heltidsbiblioteker.

Bogbestanden

Børnebiblioteksbogbestanden var nedslidt, og kommunen var slet ikke kommet i gang med skolebiblioteksopbygning, som for længst var en kendsgerning i de to kommuner, jeg tidligere havde arbejdet i: København og Nørresundby. På papiret oprettede man først skolebiblioteker samtidig med at kommunen overgik til heltidsbiblioteksstatus, dog i første omgang uden fritidsudlån.
Men skolebibliotekarerne og lærerne levede i 60erne og ville gerne hurtigst muligt have moderne biblioteksfaciliteter, og nu havde man fået en lokal indkøbs- og katalogiseringsafdeling på det nye heltidsbibliotek.

Men bortset fra de nye kunstige opdelinger i børne- skole- og fællesbiblioteker, så drejede en bedre biblioteksbetjening af børn sig kun om at få tilstrækkelig med bogkonti og medarbejdere.

Ganske anderledes problemer var der i biblioteksbetjeningen af voksne. Her var der virkelig problemer. Pludselig følte jeg mig meget solidarisk med de gamle sognebibliotekarer. Her så jeg resultatet af den bogvalgspolitik, som det officielle "Biblioteksdanmark" havde presset ned over sognebibliotekerne: en bogbestand, som centralbibliotekerne med så megen omhu havde købt ind til sognebibliotekerne ud fra mønsterlisterne og især årslisternes stjerneafmærkninger, samtidig med at man gjorde det klart for sognebibliotekarerne, at indkøb efter særinteresser ikke var velset.

Her stod jeg med 10 tidligere selvstændige biblioteker. Her var mange bøger, men kun få brugbare titler, det var nemlig næsten de samme bøger, der var købt overalt. De små biblioteker var principielt universalbiblioteker, som der stod i lovbekendtgørelsen: --*må altid eje sådan faglitteratur, der kan yde de almindeligste oplysninger på de forskellige områder.* Hvert enkelt lille sognebibliotek havde hvert år

købt et lille udvalg af de bøger, som centralbiblioteket anbefalede som årets bedste, med skyldig hensyntagen til at alle emner skulle være repræsenterede.
De efterspurgte romaner blev slidt op, mens der stod hylder af støvede, halvforældede, men i øvrigt udmærkede fagbøger, der aldrig nogensinde havde været brugt, fordi bogbestanden var for spredt til at kunne dække noget behov. Kun en litterær mellemgruppe indenfor skønlitteraturen havde man sammen med børnebøgerne ordentligt inddækket, og kun disse bøger havde virkelig været brugt.

Jeg kom til at elske de gamle sognebibliotekarer, der havde haft særinteresser og som havde turdet sætte deres vilje igennem, åbent eller skjult. Det betød, at der var en lille smule andet end de op til ti eksemplarer af det samme, og det var i den forbindelse ligegyldigt, om det handlede om biavl, religiøse romaner, moderne digte, knaldromaner eller Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder, som en meget brødebetynget sognebibliotekar fra et af de mindste steder kom og afleverede i uopskåret tilstand sammen med et af de sidste bind og en opkrævning.

Sognebibliotekerne kunne end ikke låne landbrugsbøger ud, forlød det i krogene på de store biblioteksmøder. Det undrede mig lige til jeg så, hvad der stod i de ti gamle sognebiblioteker. På landbrugsområdet havde samtlige 10 biblioteker efter centralbibliotekets anbefaling hvert år købt tilbuddet fra Landhusholdningsselskabet, det samme abonnement, som mange landmænd selv havde i de år.
I samme øjeblik som de fleste af de sædvanlige 20 bind årligt fra Landhusholdningsselskabet blev erstattet af bøger om landbrugsbyggeri, hegnsret, vejret, regnskab mv., var det pludselig ikke længere et problem at kunne udlåne landbrugsbøger i et landområde. Den nye bogvalgspolitik på landbrugsområdet blev i øvrigt lagt på et møde med den stedlige landbrugskonsulent og den ene af de landmænd, der samtidig var sognebibliotekarer, og som i øvrigt nogle år senere blev borgmester. Det var også en god reklame, at et par lokale nøglepersoner vidste noget om, hvad der i fremtiden kunne hentes af information på biblioteket, og biblioteket blev senere inviteret til at udstille landhusmoderens håndbøger på det lokale dyrskue. Det pæne udlån af regulære landbrugsbøger varede indtil det store industrilandbrug tog over.

Kvindebevægelsen gryede i 60erne, og de ti biblioteker kunne skam mønstre 11 bøger om emnet: 10 eksemplarer af Kamma Struwe: *Aktuelle kvindeproblemer* fra 1951 og en 50 år gammel bog om suffragetterne, som Statsbibliotekets Kvindehistoriske Samling efterfølgende var meget glad for at få foræret. Heldigvis kunne Simone de Beauvoir og flere andre aktuelle kvindebøger fås, nogle oven i købet til udsalgspris.

Ændring af bogvalgspolitikken

Når man fra centralt holdt lagde op til en debat om biblioteksbetjeningen af landdistrikterne, som f.eks. på biblioteksledermødet i oktober 1969, så handlede det altid om filial- og ledelsesstrukturen, herunder om bibliotekets og biblioteksledernes

hierarkiske placering. En debat om indholdet af bibliotekstilbuddet til voksne var uønsket, for alt ville blive godt, bare man fik strukturen ordentligt på plads.

Folkebibliotekernes største problem har efter min mening aldrig været antallet af betjeningssteder, men derimod den begrænsning i titelantallet, som størrelsen af biblioteksorganisationerne medførte, sagt med andre ord: mange kommuner har også efter 1970 været for små til at kunne bære et selvstændigt folkebibliotek med et rimeligt stort antal af forskellige bøger og andre materialer. Vi har i Danmark kompenseret ved at opbygge et imponerende interurbansystem, så det næsten altid var muligt at få fat i de bøger, som lånerne ønskede fremskaffet, men det var dyre udlån. Derimod er alt, hvad låneren selv finder frem i et velredigeret udlånsbibliotek, billige udlån. Det forudsætter at slidte og forældede materialer ikke skygger for de væsentlige, de spændende og de aktuelle materialer, og at der hele tiden sker en løbende udskiftning af, hvad der står på det enkelte betjeningssteds publikumshylder.

De gamle sognebiblioteker døde som betjeningssteder, ikke så meget af at være for små som af den situation, de var i, herunder de krav, som de højere myndigheder stillede til dem, samt af for få penge. Problemerne bundede i, at vi i Danmark har haft en tradition for, at selv det mindste bibliotek skulle have sin egen bogsamling, og samtidig være et lille universalbibliotek - det stod i biblioteksloven. Modsat de engelske countybiblioteker, der dækkede store områder med et udstrakt filialnet med faste filialer, bogbusser og de i sin tid meget omtalte containerbiblioteker, hvor man hvert sted havde en andel af den fælles bogsamling, og hvor man stykvis kunne sende bøgerne videre, når man ikke gad have dem længere i sin afdeling.

I Dronninglund Kommune nedlagde halvdelen af de gamle sognebiblioteker sådan på det nærmeste sig selv omkring 1970. De var gået i stå, og ingen kæmpede for at bevare dem. De sidste 6 var for meget i en kommune med 15.000 indbyggere, trods de store afstande, og der blev i årenes løb lavet mange strukturplaner, men beboerne stod vagt om deres lokale biblioteker, specielt om de mindste, og man troede ikke på bogbusser.

I den situation var der to muligheder:
Enten kunne man gøre som en del af mine kolleger, man lod sine små filialer leve deres eget liv med det hidtidige personale, uden ret mange nye bøger, uden bogpleje eller anden indblanding. Det var en effektiv måde at få dem til at sygne hen.
Eller man kunne foretage en grundig kassationsgennemgang, skaffe nye materialer og få dem til at cirkulere mellem filialerne, skaffe pæne åbningstider, lokal fragtkørsel, og sørge for at det ikke altid blev de største filialer, der først fik faguddannede bibliotekarer. Det virkede positivt, men det forlængede også processen, for det viste sig at bibliotekarerne kom til at elske deres egen filial, lavede nogle voksenarrangementer og mange børnearrangementer og samarbejdede med alle de nye børneinstitutioner. De levede godt videre indtil nedskæringerne i 90erne, så gik det ned ad bakke. Åbningstimerne blev skåret kraftigt, og da biblioteker skal være åbne for at leve, var det en senere periodes måde at få dem lukket på.

Udadvendt arbejde

1970erne var nogle spændende opbygningsår i de danske landkommuner. Det var ikke bare på biblioteksområdet, man var bagefter i landets yderområder, det var man på næsten alle kommunale serviceområder. Der var et tæt fællesskab, og biblioteket var i de år inviteret med på mange områder, bl.a. i den kommunale planlægningsproces. Der var også forbindelser udad til den lokale højskole, de kommunale og amtslige institutioner og det private erhvervsliv.

I de første år efter 1970 var man i landkommunerne gode til de skæve tværgående løsninger, f.eks. var bibliotekets første fragtkørselsordning købt hos et par små minibusvognmænd, der havde spildtid i forbindelse med skolebørnskørslen. På den måde fik man både dem beskæftiget, og biblioteket fik en dengang billig kørselsordning. Men de skæve løsninger forsvandt efterhånden som de forskellige sektorer blev udbygget, og nyansatte var ikke på samme måde interesserede i det fælles, som vi havde været i alle afdelinger i kommunen lige efter 1970.

Arrangementer for voksne

Enkelte af Dronninglund Kommunes gamle biblioteker havde tradition for kulturelle arrangementer for voksne, f.eks. havde man Peter Riismøller, der på Flauenskjold bibliotek fortalte om sin bog og sit forskningsarbejde om Sultegrænsen. Dette arbejde fortsatte, og biblioteket havde arrangementer rundt om i afdelingerne, når en god lejlighed viste sig, f.eks. lå der i kommunens pengeskab en gammel Dronninglund film fra slutningen af 1940erne. Den blev vist sammen med PH´s Danmarksfilm fra 1935, der også har lange sekvenser fra Dronninglund, og vi så mennesker på biblioteket, der ikke havde været der før.

Bibliotekaren i Hjallerup var gift med en iværksætter, og hun vidste meget om de tanker man gjorde sig i det nye industriområde i Hjallerup. Samtidig havde en ung forsker fra AUC skrevet en rapport om emnet, og det blev til en spændende aften med et møde mellem folkene fra det nye industriområde, forskeren og kommunens politikere og embedsmænd.

Kommunens nyoprettede kunstforening lavede skiftende udstillinger, mens der endnu var plads på bibliotekernes vægge. Senere blev det til diverse udstillinger i bibliotekets mellemgang.

Det gamle Dronninglund bibliotek blev også udstillet. Det var den bogbestand, der havde været tilgængelig for borgerne i Dronninglund by fra 1900-1932, og som næsten 100 % var blevet kasseret, da centralbiblioteket reorganiserede biblioteket i 1933, men som på mærkværdig vis var blevet bevaret i et skab, først på Try højskole og senere på Try friskole. De 500 bind var slidte og snavsede og havde overlevet de 35 år, fordi nogen troede at der var sjældenheder iblandt dem. Det var der ikke, det var samlingen som sådan, der var en sjældenhed.

Biblioteket udstillede planer både kommunale og amtslige, f.eks. dengang et nyt gymnasium var på planlægningsstadiet tog rektor imod på biblioteket og fortalte om det nye gymnasium ud fra arkitekttegningerne.

Arrangementskontiene har altid været begrænsede, men det var muligt at søge midler fra kommunens kulturkonti til specielle arrangementer, det kunne være både indendørs i bibliotekerne eller udendørs i Bibliotekshaven. Her arrangerede nogle af bibliotekarerne nogle år i 80erne et udendørs program med 4-6 *Sommersjov arrangementer* med musikalsk og anden kunstnerisk optræden. BF's biblioteksdage i 80erne blev udnyttet til mange forskellige arrangementer, bl.a. var der revy i Aså og en hest blev forevist i Bibliotekshaven, så der var ikke bare adgang til bibliotekets mange hestebøger, men også til en snak med en hestepasser.

Børnearrangementer

Det begyndte i slutningen af 60erne med lidt traditionelle eventyrtimer og filmforevisninger. Biblioteket havde meget stor succes med forevisning af 16 mm tegnefilm ude i alle afdelingerne. Under børnebogsugen i 1971 lejede biblioteket kommunens daværende to biografer og viste filmen Paw for samtlige kommunens skolebørn. Skolerne betalte kørslen dertil med skolebusser.

Den første børneteaterforestilling var et besøg af Det Nordjyske Landsbiblioteks børneteaterforsøg i slutningen af 60erne. Det foregik i Aså skoles festsal. Senere blev det til mange besøg af professionelle børneteatre, og der kom samarbejde i stand med alle de mange nye børneinstitutioner i kommunen.

Den første børnehave i kommunen kom 2 år efter at kommunen havde fået heltidsbibliotek, og i en lang årrække havde alle børneinstitutioner en bogsamling indkøbt af biblioteket til det enkelte sted. Ordningen blev skrottet i slutningen af 80erne, institutionerne beholdt hvad de havde stående, men i fremtiden skulle alle biblioteksbøger være lån, og det var heller ikke mere biblioteket, der alene inviterede til arrangementer, men noget med at børnebiblioteket og institutionerne i fællesskab lagde nogle af deres penge sammen, og fandt ud af, hvad de kunne få råd til, og en del af arrangementerne foregik i Bibliotekshaven i Dronninglund og i lokalerne under biblioteket i Hjallerup.

Forholdet til pressen

Indtil slutningen af 60erne eksisterede de mange lokale dagblade endnu. De fik fortrinsvis stof fra landområderne gennem deres lokale meddelere. Der blev skrevet om det nye bibliotek og bragt et billede af den nye bibliotekar med nogle af de triste gamle bogrygge som baggrund. Men ellers var det ikke meget de første år.

I efteråret 1969 skrev den lokale meddeler i Aså, der i parentes bemærket også var medlem af Dronninglund kommunes kasse- og regnskabsudvalg, et indlæg i en af de lokale aviser, hvor han satte spørgsmålstegn ved, om det var nødvendigt med alt det nymodens og pegede i den forbindelse på biblioteksudviklingen. Han skrev noget om

at man burde skønne på folk som Marius Hansen, der på det tidspunkt havde meddelt, at nu ville han holde op. Jeg var enig med ham i synet på Marius Hansen, men situationen var farlig, og jeg kunne ikke svare direkte, for hvis jeg mente noget om et konkret problem, gik min vej via det kommunale biblioteksudvalg. Men der var jo ikke sagt noget direkte. I stedet skrev jeg en almen kronik i Vendsyssel Tidende 9.december 1969: *Biblioteket i landområderne*, hvor jeg skrev om biblioteksudviklingen i landkommunerne, og om de ændringer, som udviklingen i samfundet og de nye strukturer ville medføre. Og den må have opfyldt sit formål, for jeg hørte aldrig noget officielt. Siden skrev jeg, når lejligheden bød sig, lidt større almene artikler om biblioteksfaglige emner i de lokale aviser og også sommetider i landsaviserne. I 1977 lykkedes det mig at lægge låg på en sommerferiefeuilleton i Jyllands-Posten om brændte biblioteksbøger med en kronik den 4.maj 1977 i Jyllands-Posten om bibliotekernes kassationspolitik: *Bibliotekerne går ind for genbrug.*

Samtidig med at en del af lokalaviserne gik ind, professionaliserede de resterende sig, og omkring 1970 fik både *Vendsyssel Tidende* og *Aalborg Stiftstidende* rigtige lokalredaktioner i Dronninglund.
Dronninglund var kampområdet mellem de to aviser, så vi fik en fremragende betjening i et par årtier, og da det var begrænset, hvor meget stof der kunne støves op i de daværende Dronninglund og Hals kommuner, var de to journalister, der var på hver redaktion, ofte sultne. Derudover var der to lokale annonceaviser, der fortrinsvis trykte det stof, som de fik tilsendt sammen med annoncerne, men den ene af dem lavede i en kortere periode omkring 1980 et forsøg med en dygtig professionel journalist, Frode Muldkjær, hvor han viste, hvor meget yderligere spændende stof, der kunne findes, når man ville.

På biblioteket var vi meget bevidste om, hvornår vi skulle fortælle alment om vores virksomhed og hvad vi lavede på bibliotekerne, og hvornår det var politikerne, der skulle udtale sig. Det var måske derfor, at vi aldrig havde konflikter om forholdet til pressen, selv om bibliotekerne var virkelig meget i aviserne i de år. Tillidsmanden var ude at sige politikerne imod i forbindelse med nedskæringer og i andre situationer, men det er en tillidsmands rolle.

Udviklingen i 1970erne og 80erne

De danske landkommuner var inde i en meget positiv udvikling i 1970erne og 80erne. Servicen blev udviklet på alle områder, og landkommunerne kom næsten på højde med bykommunerne. Stationsbyerne, der ikke mere havde en jernbanestation, voksede eksplosivt og tømte næsten deres landområder. Kvinderne kom på arbejdsmarkedet på en anden måde. Der blev bygget masser af børneinstitutioner, nye kommuneskoler, gymnasier, plejehjem og også nogle biblioteker.

Det var spændende, det der skete, og det var derfor muligt også på biblioteksområdet, at lokke dygtige og engagerede medarbejdere til. De var ikke altid de letteste at styre, men der kom noget godt og levende ud af det. Men et bibliotekssystem, som det i

Dronninglund kommune med hovedbibliotek og 5 filialbiblioteker, skolebiblioteker, børnehave, sygehus- og plejehjembetjening, salg af arbejdskraft til gymnasium og døvblindecenter, var et meget tungt system.
Afstande koster, og der var meget, som skulle flyttes rundt med, både personale og materialer. I Dronninglund flyttede vi mellem afdelingerne i en årrække ca. 25.000 bind om året. Disse flytninger mellem afdelingerne var ikke udlån, og måtte ikke tælles som sådant, men det kostede. Meget af arbejdet for filialernes lånere blev lavet på hovedbiblioteket af filialbibliotekarerne.

Bibliotekslokaler

Lokaleforbedringer til de mindste afdelinger kom nærmest af sig selv. De blev båret frem gennem byrådet, mens det var næsten umuligt at få forbedret lokaleforholdene i de største afdelinger, hvor hovedparten af virksomheden var.
Hovedbiblioteket i Dronninglund voksede i den grad ud af sine lokaler, inden man i 1982 fik en midlertidig løsning, hvor man inddrog en nabobygning og lavede en midlertidig gang mellem de to bygninger, samtidig med at man tog højde for, hvordan en effektiv endelig løsning kunne laves med en tilbygning til den nye bygning. Udbygningen kom aldrig, andre bygninger har taget pladsen, og den let byggede midlertidige mellemgang står på 3. årti, så man har stadig de ineffektive, men særdeles hyggelige lokaliteter.

I Hjallerup vedtog det gamle sogneråd i slutningen af 60erne, at man ikke ville gå videre med den byggeplan for ombygning af den gamle gymnastiksal til bibliotek, der forelå på arkitekt-skitsestadiet, men i stedet ville bygge noget nyt. Det skulle tage 28 år inden sognerådsvedtagelsen blev til virkelighed, og den kravsspecifikation der blev lavet under stort tidspres midt i 70erne, var stadig et vigtigt dokument 20 år efter, og som kom til at bestemme de ydre rammer.

Økonomien

I slutningen af 1970erne og i begyndelsen af 1980erne udbyggedes bibliotekets virksomhed. Der kom faguddannede bibliotekarer i alle afdelinger, bedre åbningstider, mere udadvendt virksomhed og bedre materialebestande. Udover sygehusbetjeningen solgte biblioteket i disse år også bibliotekararbejdskraft til områdets nye gymnasium og Døv-blinde centeret på Dronninglund Slot. Kommunen fik andel i Folkebibliotekernes Dispositionssum, som Lysholt Hansen i 1975 fik etableret, da refusionsprocenterne blev reduceret til 20 % af de samlede driftsudgifter.

Sidst i 1980erne kom Dronninglund kommunes økonomi under kraftigt pres, indtægter og udgifter hang ikke sammen. Biblioteket arbejdede stadig med det meget tunge manuelle system og ønskede begyndende indførelse af ny teknik. Der var stort pres på de to største afdelinger, mens der var døde perioder i de mindre filialer, så biblioteket forslog i 1987, at man sparede nogle timer i filialerne og fik teknik for pengene. Byrådet ville gerne spare på biblioteket, men besparelsen skulle ikke ensidigt gå ud over de små steder, der skulle også spares på åbningstiden i

Dronninglund og Hjallerup, og man ville ikke bevilge midler til ny teknik til biblioteksområdet.

Året efter i sommeren 1988 gik Dronninglund kommune på røven. Man sparede 10 % på alle personalekonti, og fyrede efter sifu-princippet (sidst ind, først ud). Kommunen kom under administration og hele den kommunale virksomhed blev gennemgået med tættekam. Det var hårdt, men gav også en positiv udvikling, og efter et par år var man i kommunen klar til også at indføre ny teknik på biblioteksområdet, og mine sidste år som biblioteksleder (til 1.oktober 1995) var hårde men også meget spændende opbygningsår.

Efter en brand på hovedbiblioteket i juni 1991 skulle meget fornyes, og der kom igen gang i arbejdet med et nyt bibliotek i Hjallerup. Mange møder med forskellige interessenter og samarbejdsparter, og biblioteket var først færdigt et par år efter at jeg var holdt op.

Set i tilbageblik var det måske de gyldne år for landkommunerne, som jeg oplevede i Dronninglund 1967-95. I dag er Dronninglund kommunes bibliotek en del af Brønderslev bibliotek. Teknikken er blevet uendeligt meget bedre, men de 4 mindste filialer er væk, og man har i stedet fået bogbusbetjening. Bibliotekerne er stadig indbydende og spændende steder at komme på, men personalet er blevet mindre, og det er den virtuelle del af biblioteket, der fylder i dag, hvor det engang var et levende miljø i nogle fysiske lokaler, der tiltrak de små rødder i byer som Aså og Klokkerholm, dengang man havde råd til at holde åbent i 15 og 12 timer ugentligt, og havde faste filialbibliotekarer, der kæmpede for deres afdeling.

Jeg håber, at det stadigt kan lykkes at bevare levende biblioteker i landområderne. Jeg synes, der er skåret for meget ned i de senere år, det er som om ikke alle forstår, hvor vigtige bibliotekerne er.

Grete Munch

Ansættelser:
1953-54 vikar Ballerup og Københavns biblioteker
1954-62 assisterende børnebibliotekar København Kommune
1962-67 ledende børnebibliotekar Nørresundby og Sundby Hvorup Kommuner
1967-95 biblioteksleder Dronninglund Kommune

Offentlige hverv: biblioteksområdet
1970-74 medlem af det rådgivende kontaktudvalg vedrørende centralbiblioteksvirksomheden
1972-75 medlem af bibliotekstilsynets programudvalg for biblioteksledermøderne
1976-82 medlem af biblioteksledergruppens bestyrelse
1977-78 medlem af bibliotekarforbundets hovedbestyrelse
1979-80 medlem af Nordjyllands amts arbejdsgruppe vedrørende samarbejdet mellem folkebibliotekerne og amtscentralen

Litteraturhenvisninger:

Grete Munch: Kronikker eller større artikler med tilknytning til emnet:
Biblioteket i landomraaderne. Vendsyssel Tidende 1969-12-09.
Kulegravningsbanden? Der skal spares 1,2 millioner på centralbibliotekerne. Bibliotek 70, 1972 s.126
Børn og bøger i landdistrikterne. Vendsyssel Tidende 1973-02-06.
Et bibliotek er ikke en gratis boghandel. Minavisen 1974-08-20
Bibliotekerne. Aalborg Stiftstidende 1976-03-17
Hvad skal de anglo-skandinaviske bibliotekskonferencer bruges til? Bibliotek 70, 1976 s.285-87
Bibliotekerne går ind for genbrug. Jyllands-Posten 1977-05-04
Det glemte fællesbibliotek. Bibliotek 70, 1978 s.155-56
Ledige bibliotekarer. Aalborg Stiftstidende. 1978-11-19
Lydbøgernes muligheder. Vendsyssel Tidende 1979-04-29
Styrk og udvid centralbibliotekernes virkefelt. B70,1990 s.680-81
Bibliotekerne og pressen. Biblioteksoverblik. 1990. Årg. 5. nr.11 s.6-8
Mønsterfortegnelser. Biblioteksarbejde. Årg.11, nr.31, 1990 s.52-54, 63
Historien om en brand. Biblioteksoverblik. 1992 s.22-28
Børnebogsugerne set i bakspejlet. B70 1992 s.686-687
Fri os fra centrale mønsterlister. Folkebibliotekerne og faglitteraturen. B70 1994 s.622-23
Kommunejubilæet. Bibliotekspressen 1995 s.216-217

Øvrige litteraturhenvisninger:

Lov om folkebiblioteker af 27. maj 1950

Lov nr. 171 af 27. maj 1964 om folkebiblioteker m.v.

Biblioteksledermøderne. Referater af de enkelte møder findes på papir, og de originale lydbånd skulle også eksistere.

Den lokale biblioteksstruktur. Bibliotekslovsrevisionen. Betænkning 1970. I tilknytning hertil udarbejdede nogle centralbibliotekskontaktudvalg forslag til ny biblioteksstruktur, bl.a. i Nordjyllands amt.

Nordjyllands amtskommune. Redegørelse vedrørende samarbejde mellem folkebiblioteker og amtscentralen for undervisningsmidler. 1980.

Biblioteksbenyttelsen i Dronninglund kommune: rapport vedrørende spørgeskemaundersøgelse af brugernes forhold til Dronninglund kommunes biblioteksservice, januar-februar 1981. 46 blade

Dronninglund kommunes bibliotek. Undersøgelse af besøgsmønsteret i Dronninglund kommunes bibliotek 1987.

Ellen Skall Sørensen: Dronninglund kommunes bibliotekshistorie indtil 1970. Aalborg, 1992.

Per Nyeng: 25 år i Østvendsyssel med Grete Munch. B70, 1992, s.194-95

Per Nyeng: Hvert sogn havde sit bibliotek og hvert bibliotek sin historie. B70, 1992 s. 226-27.

Dronninglund folkebogsamling: brudstykker af en historie: brudflader i en historie. Af Leif Emerik, Erik Olander, Anders Ørom. Aalborg,1993

Efterårsudflugten til Malmø og Lund 1. oktober 2011

På en af sommerens få rigtige sommerdage – med temperaturer på omkring 25 gr. celsius – mødtes knap 20 deltagere på Sjælør station, hvor bussen kørte kl. 9.30 med destination Malmø Stadsbibliotek. Vi ankom en god halv time senere og blev modtaget af stadsbibliotekar Elsebeth Tank (ET).

ET fortalte både om biblioteket og om planerne og tilgang til fortsat udvikling. Sagde bl.a. at politikerne havde udtrykt ønske om en stærk profilering af biblioteket. Dette var bygningsmæssigt sket ved en markant udvidelse af den historiske bygning Slottet, med en tilbygning indviet i 1997 tegnet af Henning Larsens Tegnestue a/s. Indholdsmæssigt var der også ønske om nytænkning, og i dag profilerer biblioteket sig som *The Darling Library – ditt liv, dina drömmar, ditt bibliotek*, byggende på Strategi for Stadsbiblioteket 2009-2014.

Overskrifterne i bibliotekets strategi er bl.a.: Tiden forandres – og vi med den. En demokratisk mødeplads som inspirerer og udvikler. Vi konkurrerer om timer og minutter. Via det digitale bibliotek når vi flere. Vi tænker nyt – både ude og inde. Fra et klassisk bibliotek til "a great good place". Sammen skaber vi det nye bibliotek. Overskrifter som tydeligt tegner det moderne biblioteks udfordringer og udviklingsmuligheder.

ET tog udgangspunkt i Ørestadsregionen og sagde, at den er meget mere på dagsordenen i Skåne/Malmø end i København/Sjælland. Det ligger svenskerne meget på sinde, at Øresundsområdet udvikler sig som en helhed, og byen Malmø satser på udvikling af det samlede område.
Malmø er Sveriges 3. største by med godt 280.000 indbyggere, som taler 170 forskellige sprog, og 1/3 af dem er under 35 år.
1/3 af børnene i Malmø har 2 svensksprogede forældre. 1/3 har 1 svensksproget og 1 fremmesproget forældre. 1/3 har 2 fremmedsprogede forældre.

Malmøs politiske strategi-områder er Børn og unge, Internationalisering, og at indrette samfundet, så indvandrerne føler sig godt tilrette. Disse strategier understøtter biblioteket, bl.a. ved at facilitere undervisning og uddannelse.

Biblioteket er beregnet til at kunne have 1,5 mill. besøgende pr. år, og på nuværende tidspunkt er der ca. 800.000. Det årlige udlån er ca. 1.600.000 enheder og det varetages af 123 ansatte.

Det blev også til en rundvisning i hele biblioteket. Der er flere etager, og oppe – væk fra stueplanet – var der lokaler mærket: STILLE LÆSEPLADSER – for som ET sagde: der kan godt være lidt uro nogle steder.

Derefter samledes vi i den smukke Hjalmar Gullberg sal og blev budt på kaffe og dejlige svenske kanelbullar. Bibliotekar – og forfatter - Bo Gentili fortalte om Gullberg og hans store bogsamling, som han skænkede Stadsbiblioteket og som nu indgår i bibliotekets Skånesamling. Mange af bøgerne i samlingen har personlige dedikationer og samlingen indeholder også en del bøger fra Tycho Brahe.
Forfatteren og lyrikeren Hjalmar Gullberg (1898-1961) er født og opvokset i Malmø, studerede i Lund, medlem af det svenske akademi, radioteaterchef i Stockholm men beholdt tilknytningen til Skåne ved bl.a. ofte at opholde sig i sit sommerhus i Falsterbo.

Besøget sluttede med at ET bød på sandwich, hvorefter vi kørte videre til Lunds Universitetsbibliotek, hvor vi blev modtaget af bibliotekschef Christina Friström, der fortalte og viste rundt i de smukke gamle bygninger.

CF fortalte, at universitetet blev oprettet med det formål at skulle understøtte det, at Skåne i 1658 var blevet svensk. I begyndelsen var der ingen bøger og ingen bibliotekarer, og bogsamlingen startede med at biblioteket fik overdraget Domkapitlets bøger: 2 bogskabe. Fra 1698 har biblioteket modtaget pligtafleverede bøger.

Ud over pligtafleverede bøger har biblioteket modtaget en del donationer. Bl.a. har biblioteket en stor Elzevier-samling, arvet efter Sten Broman (1902-1983), bl.a. kendt fra den skandinaviske musikquiz Kontrapunkt.
Elzevier familien holdt til i Leiden og udgav bøger 1583-1712.

Universitetet har 40.000 studerende. Bibliotekets budget er på 60 mio. SK, og 165 ansatte er med til at holde biblioteket åbent 64 timer om ugen.
Alle over 18 år og med bopæl i Sverige kan låne på biblioteket, dog med særlige regler for brug af dele af samlingerne.
En rundvisning viste os et hyggeligt bibliotek med stor respekt for den historiske arv men også med opmærksomhed rettet mod nutidens biblioteksmæssige udfordringer, bl.a. satses der en del på formidling via nettet.

Godt mættet af indtryk og oplysninger vendte bussen igen mod København, og ved 17-tiden var vi atter på Sjælør station, og udenfor bussen kunne vi nyde resterne af den formidable solskinsdag.

Styrelsens beretning 2010 - 2011

Formanden, Ole Harbo, aflagde beretningen på den ordinære generalforsamling 26. maj 2011 på Designmuseum Danmark, Bredgade 68, 1260 København K.

Publikationsvirksomhed

Medlemsbladet Bib-Hist er udkommet med nr. 20, hvori der bl.a. er et referat af generalforsamlingen 2010 i bibliotekssalen i Rundetårn. Herudover er der udsendt enkeltblade til medlemmerne med indkaldelser til de forskellige arrangementer. Disse er redigeret af Bente Kaspersen, der også redigerer hjemmesiden, www.bibliotekshistoriskselskab.dk.
Bib-Hist nr. 21 er på vej ud/er netop udsendt til medlemskredsen.

Bibliotekshistorie nr. 10 under redaktion af Steen Bille Larsen er under udarbejdelse og forventes at udkomme senere på året.

Møder og faglige arrangementer

Det faglige møde efter sidste års generalforsamling var et parløb mellem direktør Jesper Vang Hansen, Rundetårn og bibliotekskonsulent Torsten Schlichtkrull, Det Kongelige Bibliotek. om Rundetårn og bombebogen samt universitetsbiblioteket i Rundetårn. Der var ca. 35 deltagere.

17 medlemmer deltog i studieturen til Oslo 3.-5. september 2010, hvor der var spændende besøg med engagerede kolleger på Nationalbiblioteket, Deichmannske bibliotek og dets filial på Grünerløkka samt en rundvisning i operahuset.
En fremragende tur, der var begunstiget af godt vejr.

4. oktober var der besøg på Det Kongelige Bibliotek, hvor direktør Erland Kolding Nielsen fremviste og fortalte om bibliotekets skatte, som er mange og omfatter meget forskellige dokumenttyper. I Bib-Hist nr. 21 er der en mere detaljeret omtale af nogle af de spændende sjældenheder, som Erland med vanlig entusiasme og stolthed viste frem.

Julemødet blev afholdt på Dansk BiblioteksCenter 2. december 2010, hvor direktør Mogens Brabrand fortalte om den fantastiske udvikling foretagendet har været igennem de seneste 20 år, med fusion og deling og løsning af de mange og forskelligartede fællesopgaver for bibliotekerne. Fremmødet var kun 15, idet landet blev ramt af en snestorm denne dag, men det gjorde ikke mødet ringere for de, der kæmpede sig frem til Ballerup.

Medlemsmødet 9. februar 2011 var på Vartov, hvor Danmarks Biblioteksforening og Organisationen Danske Museer blev besøgt af ca. 30 medlemmer. Et givtigt møde om

de faglige opgaver samt om et praktisk samarbejde mellem forskellige institutioner under samme tag. Deltagerne fyldte mødelokalet helt ud. Også dette møde er nærmere beskrevet i Bib-Hist nr. 21.

Medlemstal og kontingent

I maj måned havde vi registreret 216 medlemmer, hvilket er 8 medlemmer færre end sidste år. En del af nedgangen er reel, men kassereren har slettet 3 af medlemslisten, idet kontingentbetaling ikke er indgået trods flere rykkere.
Medlemskabet i selskabet kostede i år stadig det samme: 300 kr. for institutioner, 150 kr. for personlige medlemmer og 100 kr. for pensionister, ledige og studerende.
Under et senere punkt på dagsordenen skal vi tage stilling til et forslag fra styrelsen om en moderat kontingentforhøjelse.

Styrelsen

Generalforsamlingen i 2010 med Bente Kaspersen som dirigent genvalgte Bente Kaspersen, Mette Stockmarr, Steen Bille Larsen og Laura Skouvig som styrelsesmedlemmer samt Andrew Cranfield og Tine Jørgensen som suppleanter.
Styrelsen konstituerede sig derefter uændret med Ole Harbo som formand, Bente Kaspersen som næstformand, Johannes Balslev som kasserer og Mette Stockmarr som sekretær. De øvrige styrelsesmedlemmer er Steen Bille Larsen, Søren Carlsen og Laura Skouvig.

Andre emner

Til slut: En tak til de institutioner og personer, der i det forløbne år har gavnet og hjulpet selskabet på mange måder. Det gælder IVA, Det Informationsvidenskabelige Akademi, der tidligere hed Danmarks Biblioteksskole, og Det Kongelige Bibliotek for støtte til publikationer, møder mv., og det gælder de kolleger i Norge og Danmark, som har gjort medlemsmøderne så indholdsrige, og det gælder Designmuseets bibliotek samt Lars Dybdahl for dagens arrangement.

Styrelsens planer for det kommende år

Det første arrangement er umiddelbart efter generalforsamlingen, hvor overbibliotekar Lars Dybdahl vil fortælle om og vise biblioteket.
1. oktober 2011 gennemfører vi en tur til Malmø/Lund med besøg på bl.a. Malmø Stadsbibliotek og Lund Universitetsbibliotek, og nærmere informationer herom vil blive udsendt senere.

Julemødet er endnu ikke fastlagt, men vi planlægger et besøg på Københavns Rådhus og dets bibliotek.

I foråret 2012 står valget mellem Museet for danske bladtegnere på Det Kongelige Bibliotek eller Rigsarkivets nye magasiner ved hovedbanegården. Vi hører gerne medlemmernes reaktion på disse forslag.

Endelig planlægger vi et arrangement, som specielt rettes mod studerende, i forsøget på at rekruttere nye og yngre medlemmer.
Næste års generalforsamling ligger endnu ikke fast.

Styrelsens idebank – til inspiration for kommende aktiviteter...

Danske emner:

Esrum kloster. Biblioteket på Overgaard ved Mariager Fjord.
Det nye indhold af Statsbiblioteket: Fra overcentralkatalog til Summa.
Herluf Trolle og Birgitte Gøyes Bibliotek på Herlufsholm. Evt. kombineret med Vemmetofte Klosters Bibliotek. Museet for danske bladtegnere. Valdemar Slot.
Regensens bibliotek. Statsbiblioteket, KB, UB, Frederiksberg og Albertslund.
Opsøgende biblioteksvirksomhed gennem tiderne. KB's Danske Afdeling.
Kulturværftet i Helsingør. Nordvestbiblioteket på Rentemestervej. Glyptotekets Bibliotek

Grænselande

Helsingør-Helsingborg. Studietur til grænselandet Tyskland-Danmark

Udlandet

Sct. Petersborg. Wien: Nationalbiblioteket / Hovedbiblioteket. Berlin. London.
Helsingfors Universitets- og Nationalbibliotek og Alto's bibliotek. Dublin

==========

ISSN: 1603-1113
ISSN: 1902-1828

BIB-HIST er udgivet af Dansk Bibliotekshistorisk Selskab.
Dette nummer er redigeret af Bente Kaspersen (ansv.).
Afleveret til tryk, uge 45, 2011.

Abonnement opnås ved medlemskab af foreningen.
Indmeldelse sker til Johannes Balslev,
Gartnerparken 22, 4654 Fakse Ladeplads (E-mail: balslev@fakse-ldp.dk).
Selskabets hjemmeside: **www.bibliotekshistoriskselskab.dk**